

LBRIS

We know
books

Henry Miller, *Tropic of Cancer*

Originally published under the title TROPIC OF CANCER
Copyright © 1934 by Henry Miller. The Estate of Henry Miller.
All rights reserved

© 2011, 2018, 2025 by Editura POLIROM, pentru
traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea
integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și
sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea
în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică,
inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea
permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posi-
bilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit,
precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă
a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației
cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc
penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: ilustrație de Radu Răileanu

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iasi, Bd. Carol I nr. 4, P.O. BOX 266, 700505
București, Bd. Gheorghe Șincai nr. 9A, bl. 3A, sc. A, et. 6,
ap. 18, sector 4, 040312, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

MILLER, HENRY

Tropicul Cancerului / Henry Miller; trad. din lb. engleză
de Antoaneta Ralian. – Iasi: Polirom, 2025

ISBN: 978-630-344-145-0

I. Ralian, Antoaneta (trad.)

821.111

Printed in ROMANIA

M HENRY MILLER

Tropicul Cancerului

Traducere din limba engleză
de Antoaneta Ralian

POLIROM
2025

HENRY VALENTINE MILLER (1891-1980) s-a născut în Yorkville, New York, într-o familie de origine germană. Și-a petrecut anii de școală în Brooklyn, între 1909 și 1924 a încercat să lucreze în atelierul de croitorie al tatălui său, a trecut prin greutăți, slujbe prost plătite, în medii dominate de sărăcie și mediocritate. Hotărât să se apuce de scris, la treizeci de ani a plecat la Paris, unde și-a petrecut următorul deceniu. S-a împrietenit cu scriitorul Lawrence Durrell și a cunoscut-o pe Anaïs Nin, cu care a trăit o adevărată poveste de dragoste și care l-a sprijinit la începuturile carierei sale. În 1934 a scris *Tropicul Cancerului*, un roman cu tentă autobiografică. A devenit faimos pentru descrierile sale realiste și a câștigat simpatia unor autori precum T.S. Eliot și Ezra Pound. Tot în anii '30 a publicat *Primăvară neagră* și *Tropicul Capricornului*. În 1940, Miller s-a întors în America și s-a stabilit în Big Sur, California pentru următorii douăzeci de ani. A scris alte câteva volume critice la adresa Americii și de un deosebit umor. Din această perioadă datează și capodopera sa, trilogia *Răstignirea trandafirilor*, alcătuită din *Sexus* (1949), *Plexus* (1953) și *Nexus* (1960). În anii '60 au început să-i apară și în America primele romane, iar Miller a ajuns peste noapte un idol printre scriitorii americani pentru stilul aparte și ideile sale care subminau preceptele morale foarte stricte ale vremii, precum și formulele scriiturii moderniste. La Editura Polirom au mai apărut, pe lângă cărțile menționate mai sus: *Zile liniștite la Clichy* (2010), *Coșmarul climatizat* (2011), *Lumea sexului* (2011), *Colosul din Maroussi* (2011), *Înțelepciunea inimii* (2012, 2019), *Ochiul cosmologic* (2013) și *Un diavol în paradis* (2013).

Locuiesc la Villa Borghese. Nicăieri nu e nici un fir de praf, nici un scaun mișcat de la locul lui. Sintem singuri aici și sintem morți.

Aseară, Boris a descoperit că are păduchi. A trebuit să-l bărbieresc la subsuori și chiar și atunci mîncărimea nu i-a dat pace. Cum poate cineva să facă păduchi într-un peisaj atît de frumos? Dar ce contează. Poate că nu ne-am fi apropiat niciodată atît de mult, Boris și cu mine, dacă n-ar fi fost păduchii.

Boris tocmai mi-a prezentat pe scurt ideile lui. Prezice starea vremii. Vremea va fi în continuare nefavorabilă, spune el. O să mai fie calamități, moarte, disperare. Nicăieri nu e nici cea mai vagă urmă de schimbare. Cancerul timpului ne mîncîcă. Eroii noștri s-au sinucis sau se sinucid acum. Deci eroul nu este timpul, ci atemporalitatea. Trebuie să ținem pasul spre pușcăria morții. Nu există scăpare. Vremea n-o să se schimbe.

E toamna celui de-al doilea an pe care-l petrec la Paris. Am fost trimis aici dintr-un motiv pe care n-am fost încă în stare să-l dibui.

N-am bani deloc, nici resurse sau speranțe. Sînt cel mai fericit om de pe pămînt. Acum un an, acum șase luni de zile, mă credeam artist. Nu mă mai gîndesc deloc la treaba asta: pur și simplu exist și nimic mai mult. Tot ce a fost literatură s-a dezlipit de mine. Nu mai sînt cărți care trebuie scrise, slavă Domnului!

Atunci, asta ce e? Nu e carte. E calomnie, defăimare, ponegrire. Nu e carte în sensul obișnuit al cuvîntului. Nu, e o insultă prelungită, un scuipat în obrazul artei, un șut în fundul lui Dumnezeu, al omului, al destinului, al timpului, al iubirii, al frumuseții... a ce vrei tu. O să cînt pentru tine, probabil puțin cam fals, dar o să cînt. O să cînt, în vreme ce tu orăcăi, o să dansez peste leșul tău murdar.

Ca să cînți, trebuie mai întîi să deschizi gura. Trebuie să ai doi plămîni și ceva cunoștințe de muzică. Nu e nevoie să ai acordeon sau chitară. Esențialul e să vrei să cînți. Deci asta e un cîntec. Așadar, cînt.

Pentru tine cînt acum, Tania. Tare-aș vrea să cînt mai bine, mai melodios, dar, dac-ar fi fost așa, probabil că n-ai fi consimțit niciodată să mă ascuți. I-ai auzit pe ceilalți cîntînd și te-au lăsat rece. Au cîntat prea frumos sau nu destul de frumos.

E trecut de 20 octombrie. Eu, unul, nu mai țin socoteala timpului. Vrei să spui... visul meu de anul trecut, de pe 14 octombrie? Sînt și pauze, dar acestea sînt între vise și nimeni nu mai știe nimic de ele. Lumea din jurul meu dispare, lăsînd ici și colo urme de timp. Lumea e un cancer care se autodevorează... Cred că, atunci cînd marea tăcere va învălui totul, muzica va ieși în sfîrșit triumfătoare. Cînd totul se va retrage din nou în pîntecele timpului, haosul va fi iar stăpîn și haosul e răbojul pe care se scrie realitatea. Tu, Tania, ești haosul meu. Iată de ce cînt eu. Nu sînt nici măcar eu, este lumea muribundă care face timpul să năpîrlească. Trăiesc încă, lovindu-te cu picioarele în pîntece, o realitate despre care trebuie să se scrie.

Moțai. Fiziologia iubirii. Balena cu penisul lung de doi metri, în repaos. Liliacul – *penis libre*. Animale cu un os în penis, așadar, un os în...

— Din fericire, zice Gourmont, la om a dispărut structura osoasă.

Din fericire? Da, din fericire. Gîndește-te la bieții oameni care ar purta un os în penis. Căngurul are un penis dublu: unul pentru zilele de lucru și unul pentru zilele de sărbătoare. Moțai. O scrisoare de la o femeie care mă întreba dacă am găsit titlul pentru carte. Titlul? Cu siguranță: *Încîntătoarele lesbiene*.

Viața ta anecdotică! O expresie de-a lui Borowski. Miercurea mînînc de prînz la Borowski. Nevastă-sa, o vacă stearpă, face pe gazda. Acuma învață engleza. Cuvîntul ei preferat e „împutit”. Îți poți da seama imediat ce nesuferiți sînt soții Borowski. Da' stai un pic...

Borowski poartă costume din catifea reiată și cîntă la acordeon. O combinație trăsnet, în special cînd te gîndești că nu-i un artist prost. Face pe polonezul, dar nu e, bineînțeles. E evreu Borowski și taică-său a fost colecționar de timbre. De fapt, aproape tot Montparnasse-ul e plin de evrei sau pe jumătate evrei, ceea ce e mai rău. Carl și Paula, Cronstadt și Boris, Tania și Sylvester, Moldorf și Lucille. Toți în afară de Fillmore. S-a dovedit că Henry Jordan Oswald e și el evreu. Louis Nichols e evreu. Chiar și Van Norden și Chérie sînt evrei. Frances Blake e evreu sau evreică. Titus e evreu. Prin urmare, sînt coplesit de evrei. Scriu asta pentru prietenul meu Carl, al cărui tată e evreu. E important să înțelegi toate lucrurile astea.

Dintre toți evreii, cea mai fermecătoare e Tania. De dragul ei m-aș face și eu evreu. Și de ce nu? Deja vorbesc ca un evreu. Și sînt urît ca un

evreu. Și, la urma urmelor, cine-i urăște mai mult pe evrei decât evreul însuși?

Ceasul înserării. Apă de sticlă indigo, copaci strălucind umed, gata să se topească. Sinele de tren dispar în canal la Jaurès. Omida lungă și lăcuită coboară vertiginos ca un *montagne russe*. Nu e Parisul, nu e Coney Island. E un amestec crepuscular al tuturor orașelor din Europa și America Centrală. Depoul de vagoane de dedesubt, șinele negre și întretăiate ca o pânză de păianjen nu sînt aranjate în ordine de un inginer, ci au o înfățișare cataclismică aidoma acelor fisuri dezolante din gheața de la poli, pe care aparatul de fotografiat le redă în diverse intensități de negru.

Mîncarea e unul dintre lucrurile care îmi fac o imensă plăcere. Și în această frumoasă Villa Borghese nu e nici urmă de mîncare. E de-a dreptul înfiorător uneori. De nu știu cîte ori i-am spus lui Boris să comande pîine pentru micul dejun, dar el uită întotdeauna. Ia micul dejun în oraș, așa se pare. Iar cînd vine înapoi, se scobește în dinți și o fărîmă de ou îi atîrnă în barbișon. Mîncă la restaurant din considerație pentru mine. Zice că nu suportă să se îndoape în vreme ce eu mă uit la el.

Îmi place Van Norden, dar nu-i împărtășesc părerea despre el însuși. Nu sînt de acord, de exemplu, că e filozof și gînditor. E obsedat de pizde, atîta tot. Și n-o să fie niciodată scriitor. Nici Sylvester n-o să fie, deși numele lui îți ia ochii în 50000 de luminițe roșii. Singurii scriitori din preajmă cărora le port oarecare respect acum sînt Carl și Boris. Sînt posedați amîndoi. Ard pe dinăuntru, cu o flacără albă. Sînt nebuni și surzi. Sînt martirii care suferă.

Pe de altă parte, Moldorf, care suferă și el în felul lui, nu e nebun. Moldorf e beat de cuvinte. N-are vene sau sînge, inimă sau rinichi. E doar un cufăr portabil, plin de nenumărate sertare și în sertare sînt etichete scrise cu cerneală albă, cu cerneală maro, cu cerneală roșie, cu cerneală albastră, stacojie, galbenă ca șofranul, mov, de culoarea piersicii, a peruzelelor, a onixului, a vinului de Anjou, a coclelii, a brînzei de Gorgonzola...

Mi-am mutat mașina de scris în cealaltă cameră, unde pot să mă văd în oglindă cînd scriu.

Tania e ca Irène. Așteaptă scrisori grase. Dar mai e o Tania, o Tania ca o sămîntă uriașă, care împrășteie polen peste tot... sau, hai să zicem, un pic din Tolstoi, o scenă din iesle în care fătul e scos la iveală. Tania e și fierbințeală... *les voies urinaires*, Café de la Liberté, Place des Vosges, cravate în culori vii pe Boulevard Montparnasse, băi întunecoase, Porto Sec, țigări Abdullah, adagio-ul din sonata „Patetica”, amplificatoare auriculare, ședințe de spiritism anecdotice, sîni bruni-roșcați, jartiere grele, cît e ceasul, fazani aurii umpluți cu castane, degete de tafta, amurguri aburinde transformîndu-se în ilex, acromegalie, cancer și delir, vâluri calde, jetoane de poker, covoare de sînge și coapse moi.

— Îl iubesc! spune Tania ca s-o audă toată lumea. Stai jos aici! O, Boris... *Rusia...* ce-o să mă fac? Simt că plesnesc! mai zice ea, în vreme ce Boris se opărește cu whisky.

Noaptea cînd văd barbișonul lui Boris pe pernă, simt că înnebunesc. O, Tania, unde-i acuma pizda ta caldă, unde sînt jartierele alea groase și grele, unde sînt pulpele alea moi și pline? În penisul meu e un os lung de cincisprezece centimetri. O să scormonesc în fiecare cută din adîncul tău

ce colcăie de sămînță, Tania. O să te trimit acasă la Sylvester al tău cu durere în burtă și cu pîntecele întors pe dos. Sylvester al tău! Da, el știe să aprindă un foc, dar eu știu să aprind măruntaie de femeie. Împlint în tine săgeți de foc, Tania, și-ți aduc ovarele la incandescență. Sylvester al tău e un pic gelos acuma? Simte ceva, nu-i așa? Simte urmele membrului meu mare și tare. Am lărgit malurile și am netezit cutele. După mine poți să-ți iei armăsari, tauri, berbeci, rățoi și ciini St. Bernard și să te culci cu ei. Poți să-ți bagi în rect broaște rîioase, lilieci și șopirle. Poți să te caci cu arpegii, dacă-ți place, sau să-ți întinzi peste buric corzi de țiteră. Te fut, Tania, ca să rămii bine futută. Și dacă te temi să te fuți în public, o s-o fac în particular. O să-ți smulg cîțiva floci și o să-i lipesc lui Boris pe bărbie. O să-ți mușc clitorisul și o să scuipe monede de 2 franci...

Cer indigo de pe care au dispărut norii lînoși, copaci sfrijiti întinși la infinit, ramurile lor negre gesticulînd ca un somnambul. Copaci sumbri, spectrali, cu trunchiuri palide precum scrumul de havană. O tăcere supremă și întru totul europeană. Obloane trase, magazine închise. Ici și colo, cîte o lumină roșie care marchează o întîlnire amoroasă. Fațadele, aproape respingătoare; imaculate, pătate doar de umbrele copacilor. Trecînd pe lingă Orangerie, îmi vine în minte alt Paris, Parisul lui Maugham, al lui Gauguin, Parisul lui George Moore. Mă gîndesc la spaniolul ăla nemaipomenit, care atunci uimea lumea întreagă cu salturile lui acrobatice de la un stil la altul. Mă gîndesc la Spengler și la declarațiile lui îngrozitoare și mă întreb dacă stilul, marele stil, mai stă în picioare. Spun că-mi umblau prin minte gîndurile astea, dar nu-i adevărat. Abia mai tîrziu

le-am dat voie să-mi umble nestingherite prin minte, după ce am traversat Sena, după ce am lăsat în urmă carnavalul de lumini. Pentru moment, nu pot să mă gîndesc la nimic în afară de faptul că sînt o ființă înzestrată cu simțire și înjunghiată de miracolul acestor ape, care reflectă o lume uitată. De-a lungul malurilor copacii se apleacă greoi peste oglinda încetoșată. Cînd vîntul o să înceapă să bată și-o să-i umple de murmur foșnitor, copacii o să verse cîteva lacrimi și-o să se-nfioare în vreme ce apa se învoburează. Simt că mă sufoc. Și nu e nimeni căruia să-i pot comunica fie și o frîntură din sentimentele mele...

Necazul cu Irène e că are o valiză în loc de sex. Și vrea scrisori groase ca să le bage în valiză. Imense, *avec des choses inouies*. Ei, dar Llona, să vezi ce are ea între picioare! Știu, fiindcă ne-a trimis cîteva fire de păr de-acolo, de jos, Llona, un cur dezlănțuit care adulmecă plăcerea din aer. Pe fiecare deal înalt făcea pe curva... și uneori în cabine telefonice și în closete. A cumpărat un pat pentru regele Carol și un lighenaș pentru bărbierit cu inițialele lui pe el. Stătea lungită pe Tottenham Court Road, cu rochia suflecată, și se masturba cu degetul. Folosea luminări, artificii și clante de uși. Nu găseai în toată țara o sculă destul de mare pentru ea. Nici una. Bărbații intrau în ea și se încovrigau. Avea nevoie de penisuri cu prelungitor, rachete care să explodeze singure, ulei fierbinte făcut din ceară și creozot. Dacă ai lăsa-o, ți-ar tăia membrul și l-ar ține în ea o veșnicie. Llona, o pizdă ca a ei apare o dată la un mileniu! O pizdă de laborator, nu există hîrtie de turnesol care să-i surprindă culoarea. Llona asta era și o mare mincinoasă, n-a cumpărat niciodată un pat pentru regele ei Carol. L-a încoronat cu o sticlă goală de whisky și limba ei era plină de păduchi și de făgăduințe. Bietul

Carol, nu-i rămânea decît să se încovrighe în ea și să moară. Ea a respirat o dată adînc și el a căzut afară... ca o scoică moartă.

Scrisori enorme, grase, *avec des choses inouïes*. O valiză fără curele. O gaură fără cheie. Avea gură de nemțoaică, urechi de frantuzoaică, cur de rusoaică. Pizda era de talie internațională. Cînd flutura steagul se înroșea toată pînă la gît. Intra pe Boulevard Jules Ferry și ieșea pe la Porte de la Villette. Îți aruncau momițele în căruțe – căruțe roșii cu două roți, bineînțeles. La confluența dintre Ourcq și Marna, unde apa curge prin stăvilare și apoi stă liniștită sub poduri de parcar fi de sticlă. Llona zace acum acolo și canalul e plin de sticlă și de cioburi. Mimozele plîng și pe geamuri apare cîte o diră umedă și încețoșată. Llona, pizdă ca a ei apare o dată la un mileniu! Toată e numai sex și un cur de sticlă în care poți citi istoria Evului Mediu.

Ce vezi prima dată la Moldorf e caricatura unui om. Ochi tiroidieni. Buze de cauciuc Michelin. Glas ca supă de mazăre. Sub vestă are o pară mică. Oricum te uiți la el, panorama e întotdeauna aceeași: tabachera cu tutun de prizat, mînerul de fildeș, piesa de șah, evantaiul, motivul tîmplei. A fermentat așa de mult, că acum e amorf. Drojdie lipsită de vitamine. Vază fără planta artificială de cauciuc.

Femeile au fost procreate de două ori în secolul al IX-lea și din nou în Renaștere. În timpul marilor migrații, el a fost purtat sub burți galbene și albe. Cu mult înainte de Exod, un tătar a scuipat în sîngele lui.

Dilema lui e dilema piticului. Cu ochiul lui pineal își vede silueta proiectată pe un ecran incomensurabil. Glasul lui, sincronizat cu umbra unei gămălii de ac, îl intoxică. Aude un răcnet acolo unde alții aud doar un chîțait.

Iată și mintea lui. E un amfiteatru în care un actor dă o reprezentare profetică. Moldorf, multi-form și infailibil, trece prin roluri: clown, jongler, contorsionist, preot, desfrînat, saltimbanc. Amfiteatrul e prea mic. El îi pune dinamită. Publicul e drogat. El îl înfrînează.

Încerc fără succes să mă apropiu de Moldorf. E ca și cum aș încerca să mă apropiu de Dumnezeu, căci Moldorf e într-adevăr Dumnezeu. N-a fost niciodată altceva. Eu nu fac decît să aștern cuvinte pe hîrtie. Nimic mai mult.

Am avut unele păreri despre el, de care m-am scuturat. Și am avut alte păreri, pe care le revizuiesc acum. L-am imobilizat numai ca să-mi dau seama că țineam în mînă o libelulă, nu un gîndac de bălegar. M-a jignit cu grosolănia lui și pe urmă m-a copleșit cu delicatetea. A fost volubil pînă aproape de sufocare, apoi liniștit ca apa Iordanului.

Cînd îl văd că vine tropăind să mă întîmpine, cu lăbuțele întinse și cu ochii umezi, simt că am în față... Nu, nu așa trebuie privite lucrurile! *Comme un oeuf dansant sur un jet d'eau*.

Are doar un baston, nici prea bun, nici prea rău. În buzunar, bilețele cu prescripții pentru *Weltschmerz*. Acum s-a vindecat, iar nemțoaica aia micuță care l-a spălat pe picioare își frînge inima. Parcă ar fi domnul Nonentitate, care-și plimbă peste tot dicționarul lui de limba gujarati. *Inevitabil pentru toată lumea* însemnînd, fără doar și poate, *indispensabil*. Pentru Borowski toate astea ar fi de neînțeles. Borowski are cîte un baston pentru fiecare zi din săptămîină și unul pentru Paște.

Avem atît de multe puncte în comun, încît e ca și cum m-aș privi într-o oglindă spartă.

Mă uit prin manuscrise, pagini mîzgălite cu corecturi. Pagini de *literatură*. Asta mă sperie un